
[2019-90-RE](#)

Causa 2019-90-RE

(Garcia Hernández c/ Rueda Soler)

Número de registre 561-2019. Recurs d'empara

Sentència del 13 de juliol del 2020

BOPA núm. 92, del 22 de juliol del 2020

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 13 de desembre del 2019, per la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra els autes del 2 de juliol del 2019 i de l'11 de setembre del mateix any, dictats per la Secció Civil 4 del Tribunal Unipersonal de la Batllia, i contra l'aute del 26 de novembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de la Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la doble instància i a l'accés a la justícia, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que anul·li les resolucions impugnades, retrotraient les actuacions per tal que es doni tràmit al seu recurs de reposició. Així mateix, d'acord amb l'article 88 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, demana que se suspenguin els efectes dels autes impugnats;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 17 de febrer del 2020, que va admetre a tràmit, amb efectes suspensius, el recurs d'empara 2019-90-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 9 de març del 2020, pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 30 de març del 2020, per la representació processal de la Sra. Meritxell Rueda Soler;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Atesa la situació excepcional que va donar lloc a la Llei 3/2020, del 23 de març, de mesures

excepcionals i urgents per la situació d'emergència sanitària causada per la pandèmia de SARS-CoV-2, la qual va suspendre l'activitat ordinària d'aquest Tribunal, aquesta resolució es dicta en data d'avui, tot i que el seu examen estava previst per a la reunió del Ple fixada pel 20 d'abril del 2020;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. En el marc d'una demanda de separació a tramitar pel procediment abreujat, presentada pel Sr. Joan Garcia Hernández, el 2 de juliol del 2019, la Secció Civil 4 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava el recurs de reposició presentat contra la providència del 14 de gener del 2019 que rebutjava la pràctica d'una prova pericial psiquiàtrica i la de proves documentals per requeriment destinades a provar l'existència o no de diverses despeses, sol·licitades pel demandant.

1.2. La representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández va formular un incident de nul·litat contra aquesta decisió, i, l'11 de setembre del 2019, la Secció Civil 4 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual inadmetia a tràmit aquest incident pel fet que la resolució impugnada no era ferma (cf. l'article 18 quater de la Llei transitòria de procediments judicials).

1.3. La representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta darrera decisió, i, el 26 de novembre del 2019, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va acordar, mitjançant aute, la inadmissió a tràmit d'aquest recurs.

1.4. El 13 de desembre del 2019, la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández va interposar un recurs d'empara contra els autes del 2 de juliol del 2019 i de l'11 de setembre del mateix any, dictats per la Secció Civil 4 del Tribunal Unipersonal de la Batllia, i contra l'aute del 26 de novembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de la Justícia.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- El recurrent precisa que en la seva demanda de separació sol·licitava que es declarés la suspensió de l'exercici de la pàtria potestat de la mare dels seus fills mentre no s'hagués acreditat que el seu estat mental era l'adequat per exercitar aquesta funció amb normalitat.

- Exposa que diverses actuacions de la mare fan que la prova pericial psiquiàtrica sol·licitada sigui indispensable per incidir directament en el resultat de la resolució que finalitzi el procés (cita la sentència del 13 de març de 1997, recaiguda en la causa 1996-9-RE).

- Retreu que la Batllia hagi denegat aquesta prova per considerar-la supèrflua, pel fet que en les actuacions ja hi consta un informe psiquiàtric. Indica que aquest informe és antic i que ha quedat amplament desfasat, afegint que el perit desconeixia diversos fets significatius que l'haurien dut a emetre una valoració errònia, i destacant, alhora, que no s'havia efectuat cap valoració sobre la voluntat vertadera de la mare de fer-se càrrec dels menors.

- Pel que fa a la denegació de les proves documentals sol·licitades exposa que la Batllia no ha donat cap justificació a la seva denegació i posa de relleu que el Ministeri Fiscal mateix acceptava la pràctica d'aquesta prova, la qual, reitera que és essencial per demostrar els imports abonats per ell.

- Addueix que la Batllia l'havia confós, perquè en la seva providència de denegació de proves indicava que es podia presentar un recurs de reposició, i un cop presentat aquest recurs, la Batllia en denega la seva tramitació; no es pot crear una expectativa legítima sense que hi hagi conseqüències (veg. la sentència del Tribunal Constitucional del 30 d'octubre del 2019, recaiguda en la causa 2019-43-RE).

- Seguidament, discrepa de la interpretació efectuada pels tribunals ordinaris en relació amb un aute ferm, ja que aquests interpreten l'article 16 del Codi de procediment civil de forma que lesionen la jerarquia normativa de les normes jurídiques proclamada per l'article 3.2 de la Constitució, i, per tant, les seves decisions sobre aquest punt són manifestament errònies i no fonamentades en Dret.

- Afegeix que, tot i que considera que el seu incident de nul·litat d'actuacions s'havia de tramitar per la via de l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials, la Batllia l'hagués pogut reconduir per la via de l'article 18 *ter*.

- Considera que l'aute del 2 de juliol del 2019 és una resolució ferma d'acord amb una interpretació sistemàtica dels articles 16 del Codi de procediment civil i 18 de la Llei qualificada de la Justícia.

- D'aquesta interpretació errònia se'n desprèn que la possibilitat d'efectuar una protesta i de reiterar la petició de la pràctica de les proves en segona instància vulnera el dret a un procés degut en primera instància, ja que s'està infringint l'exigència de la doble instància, és a dir, el dret que s'analitzi el procediment dues vegades, en primera i en segona instància, i no només, eventualment, en segona instància.

- Aquesta mancança és encara més greu en el marc d'una separació matrimonial, ja que la sentència que es dicti en primera instància serà executable immediatament.

- També considera que el fet de no haver examinat el fons dels seus incidents de nul·litat d'actuacions vulnera el seu dret a la jurisdicció.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que anul·li les resolucions impugnades, retrotraient les actuacions per tal que es doni tràmit al seu recurs de reposició.

2.2. Argumentació de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia

- Abans d'entrar a valorar el fons de la qüestió plantejada, la Sala Civil cita l'aute del Tribunal Constitucional del 4 de juliol del 2011, recaigut en la causa 2011-18-RE, en què es declara que contra la providència que denega la pràctica de proves s'ha de formular una protesta per tal que la instància superior pugui practicar aquestes proves si ho considera escaient.

- Seguidament, per tal de determinar en quin moment una resolució esdevé ferma, cita l'article 18 de la Llei qualificada de la Justícia i l'article 16.3 del Codi de procediment civil, actualment en *vacatio legis* fins a l'1 de gener del 2021, que disposa que "*Són resolucions fermes les resolucions*

definitives contra les quals no es pot interposar cap recurs ordinari, sigui perquè no hi ha recurs ordinari possible, sigui perquè no s'ha interposat quan esqueia".

- Declara que l'aute del 2 de juliol del 2019 no és una resolució definitiva i, per tant, l'incident de nul·litat d'actuacions ha de ser inadmes a tràmit sense perjudici que el recurrent pugui articular la protesta contra la denegació de les proves sol·licitades.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal considera que el recurs ha de ser desestimat. En primer terme, considera que la petició expressa de retroacció de les actuacions fins al moment anterior a la resolució del 2 de juliol del 2019 i que es doni lloc al recurs de reposició, sense que en cap cas s'impugni la providència del 14 de gener del 2019 que denega la pràctica de diverses proves demanades pel recurrent, no és idònia. Així, no es pot sol·licitar a aquest Tribunal que analitzi si s'han de practicar o no les proves sol·licitades per tal com la seva denegació no va ser impugnada.

- En segon terme, entén que tant l'aute del 26 de novembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, com el de l'11 de setembre del 2019, dictat per la Batllia, els quals inadmeten a tràmit l'incident de nul·litat, fan una aplicació correcta de l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials i no vulneren el dret a la jurisdicció, ja que l'aute del 2 de juliol del 2019 que resol el recurs de reposició no és una resolució ferma. Considera que, en tot cas, el recurs d'empara és prematur.

- La possibilitat establerta legalment de la inviabilitat del recurs de reposició i la previsió d'una protesta als efectes de poder sol·licitar la prova denegada en segona instància, no vulnera el dret a la doble instància. I, no obstant això, l'aute del 2 de juliol del 2019 va entrar a examinar la pertinència o no de la prova demanada pel recurrent.

- De manera subsidiària, en relació amb la providència del 14 de gener del 2019, que no és objecte de l'empara, sosté que el batlle declara innecessàries les proves però del seu contingut es desprèn que pot avaluar de nou la seva procedència en un moment posterior. Quant a la prova pericial psiquiàtrica declarada innecessària, aquesta conflueix amb la demanada per part d'aquest Ministeri Fiscal, la qual ha estat admesa, de manera que es pot aconseguir l'objectiu cercat. I, finalment, pel que fa a les proves documentals, aquestes han estat denegades i són innecessàries bé perquè de les altres proves admeses es pot obtenir el mateix resultat o bé perquè es troben a l'abast de la part que les demana.

2.4. Argumentació de la Sra. Meritxell Rueda Soler

- La representació processal de la Sra. Meritxell Rueda Soler exposa que no s'ha oposat a cap de les proves demanades pel recurrent, però que els recursos de reposició, d'apel·lació i d'empara només tenen una finalitat dilatòria.

- Respecte del fons, argumenta que la denegació de la prova pericial i de les documentals no comporta cap vulneració del dret a la jurisdicció, atès que l'objecte de la documental queda resolt amb la prova demanada pel Ministeri Fiscal i, en relació amb la pericial, consten 14 informes a les actuacions que es pronuncien sobre les patologies de la seva clienta i que s'ha admès un nou informe demanat pel Ministeri Fiscal en què podran participar les parts. Per consegüent, la prova

resulta innecessària.

- Exposa que en aquests moments no ha finalitzat la fase probatòria, de manera que no es pot saber si ha existit la pretesa vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut fins que aquesta finalitzi.

- Respecte del recurs de reposició, la resolució que el denega ha estat motivada i conforme al dret vigent, sense que es pugui acceptar la tramitació d'un recurs de reposició no previst per l'ordenament jurídic, emparant-se en una errada material, ja que lesionaria els drets d'aquesta part.

- Finalment, assenyala que l'aute del 26 de juliol del 2019, dictat per la Sala Civil està motivat i ha estat adoptat de conformitat amb el dret vigent.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. La qüestió que és objecte de debat constitucional rau, amb anterioritat a l'examen de les denúncies del recurrent sobre la denegació de prova i la vulneració del dret a un procés degut, derivada de la manca de doble instància respecte de la petició de prova, així com la infracció del dret a la jurisdicció per manca de pronunciament sobre el fons de l'incident de nul·litat, en determinar si és possible interposar un recurs d'empara contra la inadmissió a tràmit d'un incident de nul·litat plantejat contra l'aute que inadmet a tràmit un recurs de reposició en relació amb una resolució judicial que rebutja uns mitjans de prova concrets.

3.3. En el nostre aute del 18 d'octubre del 2019, recaigut en la causa 2019-66-RE, ja vam explicitar l'àmbit objectiu dels articles 18 *ter* i *quater* en relació amb l'admissió del recurs d'empara. En aquest sentit, i és plenament aplicable a aquest supòsit, vam afirmar:

"Així mateix, la disposició final cinquena d'aquesta mateixa norma va modificar la Llei transitòria de procediments civils i va introduir els articles 18 ter i 18 quater, en relació als incidents de nul·litat segons es tractés de resolucions no definitives (interlocutòries) o definitives.

De la lectura d'aquests preceptes es desprèn que contra l'aute que no admet a tràmit o que resol l'incident de nul·litat envers una resolució interlocutòria, és a dir, una resolució no definitiva, no es pot interposar cap recurs, sense perjudici que es pugui plantejar la qüestió en virtut dels recursos que escaiguin contra la sentència o la resolució definitiva (article 18 ter).

Pel contrari, si es tracta d'una sentència o d'una resolució definitiva, que hagi guanyat fermesa, es pot interposar incident de nul·litat fonamentat en la vulneració de drets fonamentals per infraccions processals o defectes de forma que hagin causat indefensió, o en la incongruència de la sentència o de la resolució, sempre que aquell que sol·licita la nul·litat no hagi pogut denunciar aquesta vulneració anteriorment, incident que es tramita en dues instàncies. L'aute que no admet o resol el recurs en fase d'apel·lació no és susceptible de cap recurs (article 18 quater)."

Per tant, la improcedència de la llera processal de l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials estava ben establerta, tant per la Batllia com per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, perquè no hi ha dubte que la resolució judicial que denega uns mitjans de prova concrets no es pot qualificar de definitiva i no posa fi al procés, sent, aleshores, una resolució interlocutòria i només susceptible de ser objecte de l'incident de nul·litat establert a l'article 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials.

3.4. No obstant això, arribats a aquest punt i abans d'endinsar-nos en el fons de les infraccions que denuncia el recurrent, cal analitzar el seu argument d'acord amb el qual la Batllia hagués pogut reconduir l'incident de nul·litat per la via de l'article 18 *ter* en lloc d'inadmetre'l a tràmit sense entrar en el fons, evitant així la vulneració de l'article 10 de la Constitució derivada de la manca de pronunciament en el fons de l'incident de nul·litat esmentat.

No hi ha dubte que l'incident de nul·litat es va plantejar per la via de l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials, i si bé els arguments que empen la Batllia i la Sala Civil són correctes des de la improcedència d'aquest incident de nul·litat contra una resolució interlocutòria o no definitiva, com ho és una resolució judicial que resol sobre l'admissió de proves, el cert és que de mantenir les resolucions dictades es genera una clara indefensió material al recurrent per no haver entrat en el fons de l'incident.

3.5. En efecte, si s'analitza el periple processal seguit pel recurrent cal destacar que se li va notificar una providència que li era lesiva amb un peu de recurs que li possibilitava interposar un recurs de reposició. Ara bé, aquest recurs se li va inadmetre, perquè amb l'ordenament jurídic processal actual solament es pot articular protesta (cosa que no serà el cas amb l'entrada en vigor del Codi de procediment civil, que sí l'admetrà). Seguidament, va formular un incident de nul·litat però va equivocar la via emprant l'incident establert a l'article 18 *quater* quan allò que procedia era tramitar l'incident segons la llera processal del 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials. En definitiva, arran d'una errada de l'òrgan judicial i d'una altra de seva, es va trobar sense la resolució del recurs de reposició i amb la pèrdua de l'examen de l'incident de nul·litat.

Els articles 18 *ter* i *quater* preveuen que l'òrgan judicial que rep l'incident el pot inadmetre si considera, de manera motivada, la seva manca de fonament. Tanmateix, aquest no ha estat el cas, ja que la inadmissió de l'incident es fonamentava en l'error de la via processal, quan allò que corresponia, per tal de vetllar pel dret a la jurisdicció i evitar una situació d'indefensió material com la que s'ha generat, alhora que per clares raons d'economia processal, era refusar la via de l'incident de nul·litat del 18 *quater* i tramitar l'incident, en una sola instància, pels tràmits de l'article 18 *ter*, sense que cap de les dues instàncies ho hagi acordat i, per tant, hagi mantingut la gènesi de la situació d'indefensió.

Així doncs, cal recordar que, com ha establert aquest Tribunal Constitucional en la seva sentència del 30 d'octubre del 2019, recaiguda en la causa 2019-43-RE, "3.13. *Les jurisdiccions ordinàries no poden imposar les conseqüències de les seves pròpies mancances als justiciables, ja que està en joc la confiança d'aquests justiciables en l'administració de justícia*" i "3.15. *El dret a un procés degut implica, a més, que qualsevol mancança d'una obligació processal hagi de ser degudament rectificada per les jurisdiccions superiors, cosa que no va succeir en aquest cas*", la qual cosa s'haurà de tenir en compte a l'hora de resoldre l'incident de nul·litat per la via de l'article 18 *ter*.

Per tant, en relació amb aquest motiu, el recurs d'empara ha de ser atorgat.

3.6. L'estimació en part del recurs d'empara comporta, en matèria de costes processals, la no

imposició d'aquestes (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar parcialment el recurs d'empara presentat per la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández.
2. Declarar que s'ha vulnerat el dret a la jurisdicció, en el seu vessant de la interdicció de la indefensió material, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Anul·lar l'aute del 26 de setembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia i l'aute de l'11 de setembre del 2019, dictat per la Secció Civil 4 de la Batllia que declarava la inadmissió a tràmit de l'incident de nul·litat.
4. Retrotreure les actuacions al moment processal anterior a la resolució de l'aute de l'11 de setembre del 2019 abans esmentat, per tal que l'incident de nul·litat presentat es tramiti per la llera processal de l'article 18 *ter* de la Llei transitòria de procediments judicials.
5. No efectuar imposició de les costes processals derivades de l'estimació parcial d'aquest recurs d'empara.
6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández, a la representació processal de la Sra. Meritxell Rueda Soler, a la presidenta de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 13 de juliol del 2020.

Dominique Rousseau
President

Josep-D. Guàrdia Canela
Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy

Magistrat

Magistrat

Jean-Yves Caullet